

Vegyes közlemények.

— **A Jordánszky-codex kiegészítő része Győrben.** A napokban a budapesti napilapok a »Hazánk« győri lap után azon örövendetes hirt közölték, hogy Csemez József, győri kir. főigazgatósági tollnok ur egy XIV. századi ismeretlen magyar codexnek van birtokában, mely 25 negyedréttü papirlevélből áll, s két hasábos írásban sz. Jeromos egyik levelén s az előbeszédén kívül, az ó szövegségi könyvekből: a Genesis I. könyvét a 4. fejezet közepétől kezdve és az Exodus I. és II. fejezetét foglalja magában. E hir a budapesti tudományos körökben általános érdeklődést szült s a Nemzeti Múzeum könyvtára azonnal megtette a szükséges lépéseket a codex megvizsgálása esetleg megvásárlása céljából. De addig is szükségesnek tartottuk utána kutatni a dolognak és constatálni: vajjon a győri codex-töredék csakhogyan egészen ismeretlen-e, avagy pedig csak valamely ismert codex elveszettnek hitt, de megkerült kiegészítő része? Nyomozásaink a következő eredményre vezettek. A középkorból ránk maradt magyar nyelvemlékek között csak három magyar codexet ismerünk, melyek ó-szövegségi bibliafordításokat tartalmaznak, úgymint: a Révay, Döbrentey és Jordánszky-codexeket. Ezek közül a Révay másképen bécsi codex: a Ruth, Judith, Dániel, Hozeás, Joel, Ámos, Abdiás, Jónás, Mikeás, Nahum, Habakuk, Szofoniás, Aggeus, Zacharias és Malákiás könyveit, továbbá a Makkabeusok I. könyvét foglalja magában. A Döbrentey-codexben csak az Eszter és Jób könyvei, Dávid zsoltárai és az Énekek Éneke vannak meg. E két codexet tehát combinációba nem vehettük. A Jordánszky-codex egybevetése azonban sok kilátással kecsegtetett. Ez a győrihez hasonlóan két hasábos írásban van írva, alakját kis ívrétnek vagy nagy

negyedrétnek vehetjük s a Genesis első fejezetével kezdődik. Összehasonlítottuk tehát a Jordánszky-codex Toldy által kiadott részeit a győri codex-töredék ismertetésével, és azt találtuk, hogy Toldy kiadásában a Genesis a IV. caput közepén végződik, azontúl pedig egész az Exodus VI. fejezetének 7 ik verséig hézag következik, vagyis a Genesis IV. fejezetének közepétől egész az Exodus VI. fejezet 7-ik verséig terjedő rész hiányzik. — E hiányzó rész azonban majdnem teljesen meg van a győri töredékben, a mint erről a »Hazánk«-ban közlött ismertetésből meggyőződünk. Összehasonlítottuk még a Jordánszky codex azon két levéltöredékét is, melyek a Jankovich gyűjteményéből a múzeumi könyvtárba kerültek s az egybehangzó írásbeli jellem, felírások, felosztás és levélszámozásokból mindinkább valószínűbb lett előttünk, hogy a győri codex-töredék nem egyéb mint a Jordánszky codexnek kiegészítő része. E föltevésünket igazolta maga a codex töredék is, melyet a tulajdonos úr a könyvtár megkeresésére szives volt megtekintés végett hozzánk beküldeni. E szerint a Jordánszky codexet most így rekonstruálhatjuk: a codex eredetileg sz. Jeromos leveleivel és proëmiumokkal kezdődött. E levelekből (epistolae) és proëmiumokból most csak egyetlen egy levél (folium) van meg, mely a szöveget közvetlenül megelőzi s egy levél vagy proëmiumtöredéket, sz. Jeromos levelét (folium) és előszót (aliud proëmium) foglal magában. E levél, folium) mely a codex előleveleihez tartozott s eredetileg számozva nem volt, most Csemez József úr tulajdona. A codex tulajdonképeni I. és II. levele, melyen a Genesis kezdődik, a Jankovich gyűjteményéből jelenleg a Múzeum birtokában van; a III. és V—XXV. levelek ismét Csemez úréi, a XXVI—XXVII. levelek még lappangnak valahol, vagy elvesztek, a XXVIII. levéltől kezdve a codex végeig, tehát a nagyobb rész az esztergomi főkáptalan könyvtaráé. E három töredékből lehetne, a hiányzó előlevelek és a IV., XXVI. és XXVII. levelek hijával, egy teljes példányt összeállítani. Megjegyzem még, hogy a Jordánszky-codex, mint irodalmunkban ismeretes, 1516 és 1519-ben másoltatott, s hogy a győri töredék, mely azt kiegészíti, irodalmunkban ekkorig még ismertetve nincsen. Ennyit a napfényre hozott codex-töredékről most, többet a tárgyalások befejeztével. Végül köszönetünket fejezzük ki Dr. Szom-

bathy Ignác tanár úrnak, hogy ez érdekes nyelvemlékre a tudományos világ figyelmét felhívta.

— A Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtára újabban vásárlás útján két ritka magyar nyomtatvánnyal gyarapodott. Megszerezte ugyanis: Rudinai Frater János Lelki Szarandokságh című munkájának azon példányát, mely ekkorig Hollóssy Lajos nagyváradi könyvárusé volt, s melyet Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárában 1602. sz. alatt ismertet. A könyv 32-rétű, elül, végül csonka. Megvannak benne az (A₂—A₇, B₁—Ee₃, és Ff₃—6. levelek) de teljesebb az egri példánynál, (A₂—Ee₃) s a legjobban föntartott példány a mit ekkorig ismerünk Szabó Károly szerint 1609 előtt nem jelenhetett meg. Megszereztük továbbá: »Lelki Fegyver-Haz Melyben Minden-féle Lelki, és testi ellenség meg egyőzésére erős fegyver készítettet. A' Meltsagos Czobor Szent Mihályi Groff Czobor Christina Asszony Ő Nagysága Költségével, minden hív és Isteni szeretettel buzgó léleknek örömére egybe szedetett« című munkát, mely 4-rétben Nagy-Szombatban, »Nyomtatattott az Academiai Bötűkkel, Hörmann János által 1700 Esztendőben.« E munka a címlapból 3 számozott és 1 számozatlan levélből és 200 lapból áll. Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárában 1560. sz. alatt csak egyetlen egy példányt ismer, de címét csak a Rakovszky család könyvtárjegyzéke után idézi. Kudora Károly a »Könyv-Szemle« 1879, IV—V. füzetében közölte a Lontón levő eredeti példány után a könyv teljes címét, melyből tudjuk, hogy a Lelki Fegyverház a címlapból, 3 ajánló levélből és 200 lapból áll. A múzeumi könyvtárból a címlap és a 200. lap hiányzik, különben teljesen ép. De így is becses, mert ekkorig a második, bár csonka példány, a melyet ismerünk.

— Brandenburgi Katalin könyvtárnokának fizetése 1629—1630-ból. A »Történelmi Tár« 1880. január-márcziusi füzetében Dr. Marcali Henri úr, a külföldi könyvtárakból Regestákat közölt Brandenburgi Katalin és a Rákóczyak történetéhez. Eltekintve a levelek és utasításoktól, melyek Erdély ez időbeli történetéhez érdekes adalékokat szolgáltatnak, reánk názve csak egy »Consignatio universorum Conventionariorum« című lajstrom bir becses, mely az udvartartáshoz tartozó udvari tisztviselők, tudósok, historykusok és művészek évi

dotációit sorolja fel. Ezek között találjuk Barsi Mihály könyvtárnokot is, ki 100 forint fizetést huzott. Az őt illető tétel a lajstromban így szól: »Barsi Mihálnak, Bibliothicariusnak 100 frt.« Ugyanily fizetést húzott az »exactor, coadjutor,« a »Paticarius« és az egyik Scola mester is.

— **I. Apafi Mihály udvari nyomdászának convenciója.** Dr. Thallóczy Lajos, derék fiatal tudósunk »I. Apafi Mihály udvara« című becses értekezésében említést tesz a fejedelem egy »könyvnyomtatójáról« is, ki a számadáskönyv szerint egy ízben 60 tallért kapott. Báró Radvánszky Béla úr szivességéből ez adatot kiegészíthetjük a fejedelem udvari népeinek convenció könyvéből, mely a gróf Bethlen család betleni levéltárában őriztetik. Ide igtatjuk a convenció teljes szövegét, melyből kitünik, hogy nemes Veresegyházi Mihály, udvari nyomdász köteles volt az 1668. sept. 27-én megállapított convenció szerint a fejedelem számára felényi fizetésért dolgozni, az Articulusokat pedig ingyen nyomtatni. A convenció teljes szövege így hangzik: »Conventio nobilis Michaelis Veresegyházi, typographi nostri, annus incipit 27 Septembris Anno 1668. — Lészen készpénz fizetése per annum másfélszáz forint. — Ruházatára hét sing gránát posztó. Huszonöt kis köből buzája. — Két negyvenes bora. — Fél köből kásája. — Fél köből borsó. — Három disznó. — Hat bárány. — Tizenhat iteze vaj, vagy itczéjeért 25 pénz. — Tizenhat iteze méz, vagy annak is itczéjeért 25 pénz. Azonkívül mikor számunkra munkálódik, felényi fizetést adunk, mint mások szoktak adni. Articulusokért pedig semmit nem adván neki, ajándékon tartozzék kinyomtatni. — Data in civitate nostra Alba Julia etc. Michael Apafi.«

— **Temesvári Pelbárt élete és munkái** cím alatt Szilády Áron jeles tudósunktól a M. T. Akadémia irodalomtörténeti bizottságának kiadásában kitűnő monographia jelent meg, mely 135 lapra terjedő füzetben Temesvári Pelbárt életét, korát, hatását és munkáit széles tudományos alapon, emelkedett felfogással, velős zamatos irányban ismerteti. A munka a nagyobb szabású irodalomtörténeti monographiák közé tartozik s megjelenése irodalmunkra nézve nyereség. Az érdekes szerző egy aczélmetszetben közli Temesvári Pelbárt arczképét is, mely a

hírneves szónokot, írótt pulpitusnál ülő helyzetben tünteti fel. E munka világos bizonyossága annak, hogy az alapos készultség, széles tárgyismeret, lelkiismeretes nyomozás és művészi feldolgozás minden akadályt legyőz. Szerző felhasznált munkájában minden ekkorig ismert kútfőt, s a hol a kútfő cserben hagyta, ott a közvetlen forrásból merített, áttanulmányozta Temesvári Pelbárt munkáit, behatolt ezek szellemébe, s innét pótolta a kútfők hézagait. Munkája sok helyütt oly közvetlenséggel van írva, hogy azt hisszük, hogy magának Temesvárinak szavait olvassuk. Ezért munkája nem csak élvezetes olvasmány, hanem egyúttal nagybecsű kútfőtanulmány is, mely Temesvári Pelbárt alakját kortörténeti keretben minden oldalról megvilágítva állítja elénk. Itt találjuk Temesvári Pelbárt munkáinak bibliographiáját is, melyet az érdekes szerző nagy gonddal állított össze. Szóval az egész munka irodalmi nyereség, mely irodalomtörténetünk egy kevésbé ismert kérdését nemcsak határozottan előbbre viszi, hanem legnagyobb részben megoldja. Üdvözljük a szerzőt a hazai középkori irodalomtörténet mezéjén, az irodalomtörténeti bizottságnak pedig gratulálunk, hogy kiadványainak sorát ily jeles monographiával megkezdte.

— **Könyvnyomda Ipolyságon.** Hont megye Székhelyén Ipolysághon a múlt év végén nyomda keletkezett, mely tényleg megkezdte működését. Az első termék, mely a nyomdából kikerült a következő: »Jelentése azon hontmegyei küldöttségnek, mely a megye főispánja keselőkői ifjabb báró Majthényi László valóságos belső titkos tanácsos cs. és kir. kamarás úrnak Nyitra megye főispánjává lett kineveztetése alkalmából üdvözlésére közgyűlésileg kiküldetett.« Vékony 8-r. füzet, címlappal és 12 számozatlan lappal. A címlapon Náray J. A. van mint nyomdatulajdonos megnevezve. Kivánunk a nyomdának állandó jövőt.

— »A Néhai Dr. Kátai Gábor hagyatékához tartozó könyvtár jegyzéke« cím alatt Karczagon Spitzer S. nyomdájában 120 lapra terjedő füzet jelent meg, mely a boldogult országszerte ismert, orvostudor becses könyvtárát ismerteti. A füzetben a tudomány minden ágából összesen 2362 munka van felsorolva, ezek között számos hungaricum és ritkaság. Mint örvendetesen értesülünk az egész könyvtárt megvette Magyarai Kossa Sámuel

tisza-roffi földbirtokos, ki ezáltal nemcsak a maga tekintélyes gyűjteményét gyarapította, hanem egyuttal egy egész életen át nagy gonddal gyűjtött könyvtárt megmentett a szétdarabolástól.

— Péchy Simon magyar bibliafordítása 1638-ból. Konez József a marosvásárhelyi ref. főtanoda tanára és könyvtárnoka, kitől folyóiratunk múlt évi V—VI. füzete a marosvásárhelyi ref. főtanoda könyvtáráról igen érdekes ismertetést közölt, a gróf Teleki család marosvásárhelyi levéltárában, melynek rendezésével hónapok óta foglalkozik, nagybecsű leletre bukkant. Megtalálta ugyanis Péchy Simon, a szombatosok alapítójának magyar bibliafordítását, melyet ez 1638-ban, az erdélyi szombatosok számára készített. A fordítás Péchy Simonnak sajátkezű kézírata s magában foglalja Mózes I. könyvét egészen, és a II-ikat a 12-ik részig bezárólag. Az érdeemes felfedező összehasonlította a leletet Károli Gáspár bibliafordításával s úgy találta, hogy ettől egészen eltér, s hogy Péchy Simon azt héber szövegből fordította. Bod Péter Athenásában (223 l.) megemlékezik ugyan e fordításról, de a magyar irodalomtörténet létezéséről ekkorig mit sem tudott. Most Konez József buzgalma napfényre hozta azt a homályból, miáltal irodalmunknak közkincsévé lett.